

GAYA DAN STRATEGI PEMBELAJARAN BAHASA MELAYU DALAM KALANGAN PELAJAR PERANCIS

(Malay Language Learning Styles and Strategies among French Students)

ABSTRACT

This paper discusses the learning styles and strategies used by the French students in the Malay language learning. The study was conducted at the National Institute for Oriental Languages and Civilisations (INALCO), Paris. Subjects of the study consist of 19 students of the Indonesian/Malaysian Language Bachelor Degree Programme, Department of South-East Asia and Asia Pacific (Centre du Asie du Sud-est et Pacifique), INALCO. The study aims at understanding and describing what are the learning styles and strategies used by the students in their language learning. Data were collected through a questionnaire adopted from Wang (2015) and were analyzed using simple statistic which looks at the frequency and percentage of the styles and strategies used by the students. Analysis of learning styles applied by the student in their Malay language learning was done according to the 4 language skills which are reading, writing, listening and speaking based on Christison's (2003) theoretical framework. Analysis for the learning strategies were done based on the Oxford's (1990) theoretical framework which divides strategies into 6 main categories; memory, cognitive, compensation, metacognitive, affective and social strategies. Questions related to strategies used by the students cover all these categories. Findings show that most of the French students prefer employing visual, global, field-dependent and reflective learning styles and tend to use memory, metacognitive, affective and social strategies in their language learning.

Keywords: learning style; learning strategy; language acquisition; Malay; French

ABSTRAK

Makalah ini membincangkan mengenai gaya serta strategi pembelajaran yang digunakan oleh pelajar Perancis dalam pembelajaran bahasa Melayu. Kajian dijalankan di *Institut National des Langues et Civilisations Orientales (INALCO)*, Paris. Subjek kajian terdiri daripada 19 pelajar Program Sarjana Muda Bahasa Indonesia/Malaysia, Jabatan Asia Tenggara dan Asia Pasifik (*Centre du Asie du Sud-est et Pacifique*), INALCO. Kajian ini bertujuan untuk memahami dan menghuraikan apakah gaya dan strategi pembelajaran yang digunakan oleh pelajar dalam pembelajaran bahasa. Data kajian diperolehi melalui soal selidik yang diadaptasi dari soal selidik Wang (2015) dan dianalisis menggunakan statistik mudah yang melihat kekerapan dan peratusan gaya dan strategi yang digunakan oleh pelajar. Analisis gaya pembelajaran yang diamalkan oleh pelajar dalam pembelajaran BM dibuat mengikut 4 kemahiran bahasa iaitu kemahiran membaca, menulis, mendengar dan bertutur mengikut kerangka Christison (2003). Strategi pembelajaran pula dianalisis berdasarkan kerangka teoretikal Oxford (1990) yang membahagikan strategi kepada 6 kategori utama iaitu strategi ingatan, kognitif, tampungan, metakognitif, afektif dan sosial. Soalan-soalan yang terdapat dalam soal selidik merangkumi semua kategori strategi pembelajaran tersebut. Dapatan

menunjukkan bahawa kebanyakan pelajar Perancis gemar mengamalkan gaya pembelajaran bersifat visual, global, *field-dependent* dan reflektif serta cenderung menggunakan strategi ingatan, metakognitif, afektif dan sosial dalam pembelajaran bahasa mereka.

Kata kunci; *gaya pembelajaran; strategi pembelajaran; pemerolehan bahasa; bahasa Melayu; Perancis*

PENDAHULUAN

Pengajaran dan pembelajaran bahasa Melayu makin mendapat tempat dalam kalangan pelajar asing di luar negara. Di Perancis, salah sebuah institusi pengajian tinggi yang terkenal yang terletak di Paris, iaitu *Institut National des Langues et Civilisations Orientales* (INALCO) juga turut menawarkan pengajian bahasa Melayu (BM) yang diletakkan di bawah Program Pengajian Bahasa Indonesia/Malaysia. (Dalam kajian ini istilah bahasa Melayu akan digunakan bagi merujuk bahasa Indonesia dan bahasa Malaysia). Program ini dijalankan di bawah Jabatan Bahasa Asia Tenggara dan Pasifik, INALCO. Pelajar-pelajar didedahkan kepada BM variasi bahasa Indonesia selama empat (4) semester pertama. Pada semester kelima dan keenam, pelajar didedahkan pula dengan BM variasi Malaysia.

INALCO merupakan sebuah institusi pengajian bahasa, budaya dan peradaban antarabangsa yang ditubuhkan pada tahun 1669. Hari ini, INALCO menawarkan lebih kurang 93 buah bahasa yang merangkumi pengajian bahasa-bahasa Asia, Afrika, Eropah, Amerika dan Kepulauan Oseanik kepada lebih 9000 pelajar. Program-program yang ditawarkan di INALCO bukan sahaja mendedahkan pelajar dengan pengetahuan bahasa tetapi juga budaya, sejarah, geografi, ekonomi dan politik negara-negara yang menuturkan bahasa-bahasa tersebut. Salah satunya merupakan bahasa Indonesia/Malaysia yang diletakkan di bawah Jabatan Bahasa-bahasa Asia Tenggara. Pengajian Bahasa Indonesia/Malaysia ini mula diperkenalkan di INALCO pada tahun 1841 dan terus berkembang hingga hari ini. Pada masa ini, Pengajian Bahasa Indonesia/Malaysia ditawarkan pada semua peringkat pengajian iaitu peringkat Ijazah Sarjana Muda, Sarjana dan Kedoktoran. Pada peringkat Sarjana Muda, objektif yang telah ditetapkan untuk setiap program adalah mencapai kemahiran peringkat B2 mengikut Kerangka Umum Rujukan Eropah untuk Bahasa (*Common European Framework for Languages*).

INALCO sebagai salah sebuah institusi pengajian tinggi awam, mempunyai beberapa misi. Antaranya adalah;

1. untuk memastikan pembelajaran asas dan secara berterusan dalam pengajian bahasa, dan peradaban Asia, Afrika, Eropah, Oseanik dan penduduk pribumi Amerika serta pengajian berkaitan geografi, sejarah, institusi dan kehidupan politik, ekonomi dan sosial negara-negara terlibat;
2. membangunkan penyelidikan dalam pelbagai aspek terutamanya yang melibatkan negara-negara tersebut;
3. menyumbang ilmu kepada negara-negara terbabit daripada dapatan kajian yang dijalankan; dan
4. memudahkan pertukaran universiti dan jalinan kerjasama budaya antara negara-negara yang terlibat

PERNYATAAN MASALAH

Mempelajari sesuatu bahasa yang berlainan rumpun dan di luar kawasan geografinya memberi cabaran yang besar kepada pelajar dan juga guru. Pelajar hanya berhubung dengan bahasa sasaran dalam konteks yang terhad iaitu hanya di dalam kelas dan bersama guru bahasa tersebut. Pelajar mempunyai peluang yang sedikit untuk mempraktikkan bahasa sasaran dengan penutur natif bahasa yang dipelajari. Pendedahan yang terhad kepada bahasa sasaran menjadikan proses pembelajaran dan pengajaran bahasa sasaran tersebut sesuatu yang agak sukar dan boleh mempengaruhi minat dan usaha pelajar untuk mempelajari bahasa tersebut.

Setiap individu yang mempelajari sesuatu ilmu sama ada bahasa atau ilmu-ilmu lain pasti mempunyai cara tersendiri yang diamalkan bagi membantu penguasaan ilmu tersebut. Cara dan kaedah yang digunakan dalam pembelajaran dinamakan sebagai gaya dan strategi pembelajaran. Gaya dan strategi pembelajaran yang diamalkan oleh seseorang kadang-kadang berlaku tanpa disedari oleh individu tersebut. Setiap pelajar mempunyai gaya pembelajaran tersendiri dan ini juga turut menentukan strategi pembelajaran mereka. Strategi dan gaya pembelajaran dapat membantu pelajar menguasai sesuatu bahasa dalam mencapai matlamat pembelajaran mereka. Zamri et al. (2016) berpendapat bahawa bagi membantu memantapkan lagi keberkesanan pembelajaran, adalah penting bagi pelajar mengenal pasti strategi dan gaya pembelajaran mereka.

TINJAUAN LITERATUR

Gaya pembelajaran ialah pendekatan umum kepada pembelajaran dan bergantung kepada ciri-ciri kognitif, afektif dan perlakuan seseorang. Felder (1995) berpendapat bahawa gaya pembelajaran adalah cara bagaimana seseorang individu memperoleh, menguasai dan menyimpan maklumat. Setiap individu mempunyai sesuatu gaya pembelajaran tersendiri yang mungkin lebih dominan daripada gaya yang lain. Gaya pembelajaran yang diamalkan oleh seseorang pelajar dapat membantu beliau menguasai sesuatu yang dipelajari dengan lebih berkesan. Hartley (1998) melihat gaya pembelajaran sebagai cara atau kaedah semulajadi yang digemari oleh seseorang individu apabila berhadapan dengan sesuatu tugas. Beliau berpendapat bahawa gaya pembelajaran adalah sesuatu tindakan yang bersifat otomatik yang dipilih oleh pelajar

Manakala strategi pembelajaran pula merujuk kepada kaedah atau teknik belajar yang diamalkan oleh seseorang. Terdapat beberapa kategori strategi pembelajaran yang dikemukakan dalam bidang pembelajaran bahasa kedua atau bahasa asing (O'Malley et al. 1985; Oxford, 1990). Perbezaan cara pengelasan ini dibuat ditentukan oleh beberapa faktor seperti cara pengumpulan data, kaedah analisis data dan pendekatan yang diambil oleh setiap sarjana.

Strategi pembelajaran dilihat sebagai teknik yang digunakan dalam pembelajaran bahasa untuk menyelesaikan masalah, membuat persediaan menghadapi peperiksaan atau menyelesaikan sesuatu tugas (Wang, 2015). Hartley (1998) berpendapat bahawa strategi

yang berbeza boleh dipilih oleh pelajar apabila berhadapan dengan tugas yang berbeza. Menurutny, strategi adalah sesuatu tindakan pilihan yang dibuat oleh pelajar.

Oxford (1992) melihat strategi pembelajaran sebagai tindakan, langkah atau teknik tertentu yang digunakan oleh pelajar bagi meningkatkan pembelajarannya sendiri. Oxford (1990) membahagikan strategi pembelajaran kepada 2 kategori utama iaitu (1) strategi langsung dan, (2) strategi tidak langsung yang mana di dalamnya terdapat 6 sub-kategori. Di bawah kategori strategi langsung, Oxford membahagikan 3 sub-kategori iaitu (i) strategi ingatan (*memory*), (ii) strategi kognitif (*cognitive*), (iii) strategi tampungan (*compensation*). Manakala strategi tidak langsung pula dibahagikan kepada 3 sub-kategori iaitu (i) strategi metakognitif (*metacognitive*), (ii) strategi afektif (*affective*) dan (iii) strategi sosial (*social*).

Kategori strategi pembelajaran yang dikelaskan oleh Oxford adalah seperti berikut;

1) Strategi Langsung

i) Strategi Ingatan

- a. Mengaitkan dengan aktiviti mental
- b. Menggunakan imej dan suara
- c. Mengulangkaji
- d. Menggunakan tindakan

ii) Strategi Kognitif

- a. Mempraktikkan bahasa dengan bertutur dengan penutur natif
- b. Membuat latihan sebutan dan penulisan
- c. Mengirim dan menerima mesej
- d. Mencipta struktur bahasa, menterjemah dan memindahkan bahasa

iii) Strategi Tampungan

- a. Meneka dengan bijak makna sesuatu perkataan asing
- b. Cuba mengatasi batasan dalam pertuturan dan penulisan dengan cara
 - i. Menggunakan bahasa ibunda
 - ii. Menggunakan bahasa tubuh
 - iii. Mengelak dari bercakap
 - iv. Memilih topik perbualan
 - v. Mendapatkan bantuan orang lain
 - vi. Mencipta perkataan sendiri
 - vii. Menggunakan perkataan sama makna

2) Strategi Tidak Langsung

i) Strategi Metakognitif

- a. Memberi fokus kepada proses pembelajaran
- b. Merancang dan menyusun proses pembelajaran
- c. Membuat penilaian sendiri

ii) Strategi Afektif

- a. Mengawal keresahan
- b. Memberi galakan kepada diri sendiri
- c. Mengawal emosi diri

iii) Strategi Sosial

- a. Bertanya soalan untuk mendapatkan penjelasan dan membetulkan kesilapan
- b. Bekerjasama dengan orang lain

c. Mempunyai perasaan empati kepada orang lain

Gaya pembelajaran dan strategi pembelajaran merupakan dua konsep yang berbeza. Namun begitu, antara keduanya saling berkaitan. Oxford & Nyikos (1989) percaya bahawa pelajar yang paling berjaya biasanya cenderung menggunakan strategi pembelajaran yang sesuai dengan bahan, tugas, tujuan, keperluan dan peringkat pembelajaran mereka. Oxford (2003) berpendapat bahawa gaya dan strategi pembelajaran merupakan antara faktor utama yang membantu menentukan bagaimana dan sejauh mana seseorang pelajar mempelajari dan menguasai bahasa kedua atau bahasa asing. Beliau berpendapat bahawa strategi pembelajaran yang digunakan oleh seseorang pelajar sangat bergantung kepada gaya pembelajarannya.

Terdapat pelbagai kriteria yang digunakan oleh sarjana untuk membuat pembahagian gaya pembelajaran (Wong & Nunan, 2011). Antaranya, Willing (1994) dipetik dari Wong & Nunan (2011), membahagikan gaya pembelajaran kepada 4 kategori iaitu; (1) gaya komunikatif (*communicative*), (2) gaya analitikal (*analytical*), (3) gaya berasaskan kuasa (*authority-oriented*), dan (4) gaya konkrit (*concrete*). Manakala Christison (2003) pula membahagikannya kepada 3 kategori iaitu (1) gaya kognitif yang mana di dalamnya dipertentangkan antara dua gaya iaitu antara gaya *field-independent* (FI) dan gaya *field-dependent* (FD); antara gaya analitik (*analytic*) dan gaya global; serta antara gaya reflektif (*reflective*) dan gaya impulsif (*impulsive*); (2) gaya sensori/deria juga mempertentangkan antara dua gaya iaitu gaya visual (*visual*) dan gaya audio; antara gaya sentuhan (*tactile*) dan gaya tindakan (*kinesthetic*); dan (3) gaya personaliti yang mempunyai toleransi kepada ambiguiti (*tolerance of ambiguity*) dan pertentangan antara otak kanan dan otak kiri.

Gaya *field-independent* menekankan kepentingan ketepatan struktur bahasa dan sangat analitikal tentang perincian bahasa tersebut. Individu tersebut tidak bergantung kepada maklumat dari luar konteks dan hanya menganalisis struktur bahasa secara satu persatu dan secara tersendiri. Gaya *field-dependent* pula lebih menekan kepada penggunaan unsur bahasa secara keseluruhan atau global dan individu tersebut bergantung kepada maklumat yang diperolehi dari luar konteks dan mementingkan kesinambungan teks secara keseluruhan. Gaya reflektif (*reflective*) memberi fokus ketepatan bahasa yang digunakan untuk menyampaikan sesuatu maksud dengan tepat. Sebaliknya gaya impulsif (*impulsive*) pula tidak memberi fokus kepada ketepatan bahasa yang digunakan dan biasanya diamalkan oleh individu yang suka mengambil risiko.

Kajian yang berkaitan dengan gaya pembelajaran dan strategi pembelajaran mula dijalankan secara giat pada awal tahun 90-an oleh sarjana-sarjana seperti Felder (1995), Oxford et al.(1992), Oxford (1993), O'Malley & Chamot (1990), Reid, (1995), Schmeck (1998) dan Wallace & Oxford (1992). Kajian dalam bidang ini dikembangkan lagi dengan melihat hubungan antara gaya pembelajaran dan strategi pembelajaran. Antaranya adalah kajian yang dijalankan oleh Ehrman & Oxford (1990), Ehrman et al.(2003), Wang (2015) dan Wong & Nunan (2011).

Gan et al. (2004) membandingkan strategi yang digunakan oleh pelajar China yang mempelajari bahasa Inggeris sebagai bahasa asing antara pelajar yang berjaya dengan pelajar yang tidak berjaya. Mereka mendapati bahawa pelajar yang berjaya menggunakan lebih banyak strategi berbanding pelajar yang tidak berjaya. Kajian Zamri et. al.(2015) juga mendapati terdapat hubungan yang kuat antara strategi pembelajaran dan prestasi pelajar.

Oxford (2003) menegaskan bahawa gaya dan strategi pembelajaran seseorang pelajar juga mempunyai kaitan langsung dengan gaya dan strategi pengajaran dan bahan pengajaran. Gaya dan strategi pembelajaran boleh bergerak selari atau bertentangan dengan kaedah dan strategi pengajaran. Sekiranya gaya dan strategi pembelajaran bergerak selari dengan gaya dan strategi pengajaran, pelajar akan lebih berjaya dan lebih berkeyakinan dalam pembelajarannya. Sebaliknya, jika berlaku pertembungan, pelajar akan hilang keyakinan diri dan mengalami keresahan dalam pembelajarannya. Kajian oleh pengkaji-pengkaji di Malaysia seperti Fa'izah et al. (2010), Yong & Vijayaletchumy (2012), Zamri & Mohamed Amin (2005) juga melihat terdapat hubungan antara strategi pembelajaran pelajar dan strategi pengajaran yang digunakan oleh guru. Mereka melihat bahawa proses pengajaran dapat diperbaiki jika strategi pembelajaran dikenal pasti.

Kajian yang memberi fokus kepada strategi pembelajaran BM oleh pelajar asing di Malaysia telah dijalankan oleh penyelidik-penyelidik seperti Fa'izah et al. (2010), Subramanian et al. (2014), Yong et al. (2010). Mereka melihat strategi pembelajaran yang digunakan oleh pelajar warganegara asing yang mempelajari BM di institusi pengajian tinggi di Malaysia. Manakala kajian yang melibatkan pembelajaran bahasa Melayu di luar negara agak terhad. Didapati kajian yang melihat strategi pembelajaran BM oleh pelajar asing di luar negara setakat ini hanya dijalankan oleh Noor Zuhidayah & Siti Saniah (2015, 2016). Mereka mengkaji strategi pembelajaran BM dalam kalangan pelajar di Jerman. Kajian mereka mendapati bahawa pelajar Jerman secara majoritinya menggunakan strategi pembelajaran di dalam kelas dengan memberi sepenuh perhatian terhadap kuliah yang diberikan oleh guru.

Setakat ini, kajian yang melibatkan strategi pembelajaran BM oleh pelajar Perancis masih belum dijalankan. Pelajar-pelajar yang mempelajari BM di luar negara mungkin mempunyai gaya dan strategi pembelajaran yang berbeza dengan strategi yang digunakan oleh pelajar yang mempelajari bahasa sasaran di negara penutur bahasa tersebut. Perbezaan budaya dan latar belakang juga mungkin mempengaruhi gaya dan strategi pembelajaran yang dipilih oleh pelajar. Kajian Reid (1987) menunjukkan bahawa pelajar Korea lebih cenderung kepada gaya visual sedangkan pelajar Hispanik lebih cenderung kepada gaya auditori. Oleh yang demikian, kajian ini cuba mengisi jurang yang terdapat dalam bidang kajian ini.

TUJUAN KAJIAN

Kajian ini dijalankan bertujuan untuk melihat gaya dan strategi pembelajaran yang digunakan oleh pelajar Perancis dalam menguasai kemahiran bertutur, mendengar, menulis dan membaca dalam bahasa Melayu.

Kajian ini akan cuba menjawab soalan-soalan kajian berikut;

1. Bagaimanakah gaya pembelajaran yang kerap diamalkan oleh pelajar Perancis? dan;
2. Apakah strategi pembelajaran yang sering digunakan oleh pelajar Perancis?

METODOLOGI KAJIAN

Responden Kajian

Responden kajian terdiri daripada sembilan belas (19) orang pelajar Perancis yang mengambil Jurusan Bahasa Indonesia/Malaysia di INALCO, Paris. Mereka merupakan pelajar Tahun Pertama, Kedua dan Ketiga, Sarjana Muda Bahasa Indonesia/Malaysia. Semua

responden menuturkan bahasa Perancis sebagai ibunda mereka. Memandangkan sistem persekolahan di Perancis mewajibkan semua pelajar mempelajari sekurang-kurangnya satu bahasa asing, maka kesemua responden menguasai lebih daripada dua bahasa sama ada secara lisan atau bertulis. Responden berumur di antara 19 hingga 60 tahun yang terdiri daripada 4 lelaki dan 15 perempuan. Jurang umur responden agak besar di sini kerana dalam sistem pendidikan tinggi di Perancis, tiada had umur dikenakan kepada individu yang ingin menyambung pelajaran di peringkat universiti dan peluang untuk melanjutkan pelajaran adalah terbuka kepada semua dan tiada kuota dihadkan dalam pengambilan pelajar. Majoriti responden berumur antara 19 hingga 30 tahun iaitu sebanyak 64.7%. Responden juga mempunyai objektif dan motivasi pembelajaran yang pelbagai yang merangkumi mempelajari bahasa untuk tujuan ekonomi, kerjaya, mengenali budaya penutur, mencari asal usul keluarga dan juga untuk tujuan melancong.

Instrumen Kajian

Instrumen kajian terdiri daripada soal selidik yang diubahsuai daripada Soal Selidik yang direka oleh Wang (2015) (rujuk Lampiran 1). Soal selidik yang disediakan dalam bahasa Perancis mengandungi dua puluh soalan (20) (rujuk terjemahan dalam Lampiran 1). Kategori strategi pembelajaran yang dikemukakan oleh Oxford (1990) dan kategori gaya pembelajaran Christison (2013) digunakan untuk sebagai panduan dalam merangka soalan-soalan soal selidik ini. Soalan-soalan yang dikemukakan adalah bertujuan untuk mendapatkan maklumat yang berkaitan dengan latar belakang pelajar dan juga jenis strategi pembelajaran dan gaya pembelajaran yang digunakan oleh mereka. Soalan 1 hingga 7 merupakan soalan yang berkaitan dengan demografi subjek iaitu untuk melihat jantina, umur, tahun pengajian dan bahasa yang dikuasai dan sedang dipelajari oleh pelajar. Seterusnya Soalan 8 merujuk kepada tujuan subjek mempelajari bahasa asing dan Soalan 9 untuk melihat berapa banyak masa yang diperuntukkan oleh subjek untuk membuat ulang kaji bahasa yang dipelajari.

Soalan-soalan dalam soal selidik yang berkaitan dengan strategi pembelajaran terdapat dalam Soalan 10, 11, 12, 13, 14 dan 20. Setiap soalan ini mempunyai objektif untuk melihat sama ada strategi pembelajaran mengikut kategori Oxford ini digunakan oleh responden atau tidak. Soalan 10 melihat penggunaan strategi ingatan/memori dalam mempelajari kosa kata bahasa sasaran. Soalan 11 melihat penggunaan strategi tampungan iaitu untuk melihat sama ada responden menggunakan strategi meneka dengan bijak atau tidak makna perkataan dalam bahasa yang dipelajari. Soalan 12 pula menekankan strategi kognitif, Soalan 13 untuk melihat sama ada terdapat penggunaan strategi sosial atau tidak dan seterusnya Soalan 14 dan 20 bertujuan untuk melihat penggunaan strategi metakognitif dan afektif dalam kalangan responden.

Soalan 16 hingga 19 pula bertujuan untuk melihat gaya pembelajaran yang diamalkan oleh pelajar dalam pembelajaran mereka. Setiap soalan dalam soal selidik ini yang melibatkan gaya pembelajaran telah dibahagikan mengikut jenis kemahiran bahasa iaitu kemahiran membaca, menulis, mendengar dan bertutur. Untuk setiap kemahiran tersebut, gaya tertentu ditekankan iaitu contohnya untuk kemahiran mendengar, gaya kategori deria ditekankan. Kemahiran menulis, membaca dan bertutur pula lebih menekankan gaya yang kategori kognitif iaitu untuk melihat yang manakah di antara gaya *field-independent* dan *field-*

dependent, antara gaya analitikal dan gaya global; serta antara gaya reflektif dan gaya impulsif yang lebih kerap diamalkan oleh responden.

Pengumpulan Data

Data dikumpul daripada sembilan belas (19) orang pelajar Perancis yang mengambil jurusan Bahasa Indonesia/Malaysia, INALCO. Sebelum soal selidik diedarkan, pelajar diterangkan tujuan soal selidik dibuat dan mereka diberi pilihan untuk mengambil bahagian. Sekiranya pelajar tidak bersetuju untuk menjadi responden kajian, mereka dibenarkan meninggalkan kelas. Responden diminta mengisi borang soal selidik yang diedarkan sebelum waktu kelas tamat. Responden mengambil masa antara 10 hingga 15 minit untuk menjawab semua soalan yang terdapat dalam borang soal selidik tersebut. Selain daripada soal selidik, data juga diperolehi melalui temubual secara tidak formal yang dijalankan bersama pelajar dan guru yang terlibat dengan kursus ini.

Analisis Data

Data dianalisis dengan melihat kekerapan dan peratusan mudah sahaja. Kekerapan (*frequency*) dan peratusan gaya dan strategi pembelajaran dikira untuk melihat gaya dan strategi pembelajaran yang manakah yang paling kerap dipilih oleh responden. Dalam analisis ini, peratusan adalah dikira kepada angka bulat terhampir.

Analisis gaya pembelajaran akan dibuat mengikut kerangka Christison (2003) yang membahagikan gaya pembelajaran kepada 3 gaya iaitu (1) gaya kognitif, (2) gaya sensori/deria, dan (3) gaya personaliti. Manakala analisis strategi pembelajaran pula akan menggunakan model kerangka Oxford (1990) yang telah membahagikan strategi kepada 2 kategori utama yang di dalamnya terdapat 6 sub-kategori iaitu (1) strategi ingatan/memori, (2) strategi kognitif, (3) strategi tampungan, (4) strategi metakognitif, (5) strategi afektif dan (6) strategi sosial.

Kekangan Kajian

Kajian ini dijalankan ke atas jumlah responden yang agak kecil dan kemungkinan tidak memberi gambaran sebenar tentang gaya dan strategi pembelajaran yang digunakan oleh pelajar dalam mempelajari BM. Namun begitu, diharapkan dapatan ini dapat sedikit sebanyak membantu guru untuk mengenal pasti kaedah dan strategi pengajaran yang boleh diguna pakai untuk mengajar bahasa kepada pelajar Perancis berdasarkan gaya dan strategi pembelajaran yang ditunjukkan oleh dapatan kajian ini..

DAPATAN KAJIAN

Dapatan kajian akan dibahagikan kepada dua bahagian mengikut soalan kajian yang telah dinyatakan di atas.

SOALAN 1

Bagaimanakah gaya pembelajaran yang kerap diamalkan oleh pelajar Perancis apabila mempelajari BM?

Gaya pembelajaran dianalisis kekerapannya berdasarkan jawapan yang diberikan oleh responden kepada Soalan 16, 17, 18 dan 19 (rujuk Lampiran 1). Soalan-soalan tersebut diajukan untuk tujuan mendapat gambaran apakah gaya pembelajaran yang sering diamalkan oleh responden untuk melatih empat (4) kemahiran bahasa iaitu kemahiran membaca, menulis, mendengar dan bertutur.

i. Kemahiran Mendengar

Kaedah atau gaya yang sering diamalkan oleh responden untuk melatih kemahiran mendengar ditunjukkan dalam Jadual 1. Daripada jadual tersebut, dapat dilihat bahawa 68% daripada responden melatih kemahiran mendengar dengan cara membaca transkrip sambil mendengar. Ini bermakna gaya pembelajaran mereka adalah berbentuk visual iaitu memerlukan bahan berbentuk bertulis untuk memahami dengan lebih baik. Hanya 16% yang mengamalkan gaya pembelajaran berbentuk audio. 11% tidak pasti apakah bentuk gaya yang mereka amalkan untuk melatih kemahiran mendengar dan hanya 5% menyatakan tidak mempunyai gaya tertentu yang sering diamalkan.

JADUAL 1. Cara Melatih Kemahiran Mendengar

	Kekerapan	Peratus
A. Membaca transkrip rakaman sambil mendengar	13	68
B. Hanya mendengar	3	16
C. Saya tidak tahu	2	11
D. Tiada cara tertentu	1	5
Jumlah	19	100

ii. Kemahiran Membaca

Jadual 2 menunjukkan cara atau gaya yang diamalkan oleh responden untuk melatih kemahiran membaca dalam BM dalam kalangan pelajar Perancis. Gaya yang ditekankan dalam pilihan jawapan untuk soalan ini ialah gaya kognitif yang melibatkan gaya analitikal dan gaya global. Sebanyak 63% responden memilih gaya global iaitu memahami teks yang dibaca secara keseluruhannya, bukan memahami setiap patah perkataannya. Hanya 32% mengamalkan gaya analitikal iaitu cuba memahami setiap perkataan yang terdapat dalam teks yang dibaca tersebut.

JADUAL 2. Cara Melatih Kemahiran Membaca

	Kekerapan	Peratus
A. Saya cuba memahami setiap perkataan dalam teks bertulis	6	32
B. Saya cuba memahami secara keseluruhan teks	12	63
C. Saya tidak tahu	1	5

Jumlah	19	100
--------	----	-----

iii. Kemahiran Bertutur

Gaya pembelajaran untuk melatih kemahiran bertutur pula dilihat dalam Jadual 3. Dalam soalan yang berkaitan dengan gaya pembelajaran yang diamalkan untuk melatih kemahiran bertutur, gaya kognitif iaitu gaya reflektif dan gaya impulsif ditekankan. Daripada jawapan yang diberikan oleh responden, sebanyak 37 % responden memilih gaya reflektif iaitu akan bercakap hanya setelah memikirkan dengan pasti yang ingin dikatakan agar tidak dianggap bodoh. 32% memilih gaya impulsif iaitu berani bercakap walaupun melakukan kesilapan. Sementara 26% responden tidak pasti apakah gaya yang sering mereka amalkan untuk melatih kemahiran bertutur.

JADUAL 3. Cara Melatih Kemahiran Bertutur

	Kekerapan	Peratus
A. Saya tidak akan bercakap dengan mudah dan hanya akan bercakap apabila pasti dapat menyatakan sesuatu yang bernas	7	37
B. Saya mudah bercakap kerana idea datang dengan sendiri dan tidak takut melakukan kesilapan	6	32
C. Saya tidak tahu	5	26
D. Tiada cara tertentu	1	5
Jumlah	19	100

iv. Kemahiran Menulis

Soalan 19 dalam soal selidik bertujuan untuk melihat apakah gaya yang sering diamalkan oleh responden untuk melatih kemahiran menulis. Soalan ini menekankan gaya kognitif yang mempertentangkan antara gaya *field-independent* dan gaya *field-dependent*. Individu yang mengamalkan gaya *field-independent* biasanya akan memberi penekanan kepada ketepatan bahasa yang digunakan apabila menulis dalam bahasa sasaran. Gaya *field-dependent* dilihat apabila individu tersebut hanya mementingkan teks yang ditulis secara keseluruhannya bukan memberi tumpuan kepada setiap patah perkataan atau struktur ayat. Dalam Jadual 4 di bawah dapat dilihat bahawa majoriti responden (74%) mengamalkan gaya kognitif *field-dependent*. Hanya 16% mengamalkan gaya kognitif *field-independent*.

JADUAL 4. Cara Melatih Kemahiran Menulis

	Kekerapan	Peratus
A. Saya memberi perhatian kepada ketepatan setiap perkataan dan setiap ayat	3	16
B. Saya memberi perhatian kepada kesinambungan keseluruhan teks yang dihasilkan	14	74
C. Saya tidak tahu	1	5

D. Tiada cara tertentu	1	5
Jumlah	19	100

SOALAN 2

Apakah strategi pembelajaran yang sering digunakan oleh pelajar Perancis?

Soalan 10, 11, 12, 13, 14 dan 20 soal selidik (Lampiran 1), bertujuan untuk melihat strategi yang digunakan oleh pelajar Perancis dalam pembelajaran BM. Setiap soalan memberi penekanan kepada kategori-kategori strategi pembelajaran yang berbeza. Kajian ini memberi fokus kepada 6 sub-kategori strategi Oxford (1990). Pengkelasan strategi yang berbeza dibuat mengikut jenis tugas yang dilakukan oleh pelajar. Analisis data akan dipersembahkan mengikut kategori strategi tersebut.

i. Strategi Ingatan

Soalan 10 bertujuan untuk melihat adakah responden menggunakan strategi ingatan dalam menguasai kosa kata bahasa sasaran. Responden boleh memilih lebih daripada satu jawapan untuk menjawab soalan ini. Jadual 5 di bawah menunjukkan bahawa responden memang menggunakan strategi ingatan untuk menguasai kosa kata bahasa sasaran. Ini dapat dilihat bahawa kaedah yang paling kerap digunakan ialah dengan cara menghafal sambil menulis perkataan tersebut dengan berulang kali iaitu 40% dan juga dengan cara menghafal secara berulang kali iaitu sebanyak 19%.

JADUAL 5. Kekerapan Kaedah Menguasai Kosa Kata

	Kekerapan	Peratus
A. Menghafal dengan mengulang secara berulang kali	5	19
B. Menghafal dengan cara menulis dengan banyak	11	40
C. Melihat sesuatu perkataan secara kerap tanpa usaha tertentu	5	19
D. Mengaitkan dengan bahasa lain	3	11
E. Mempunyai kebolehan menguasai kosa kata tanpa perlu berusaha keras	1	4
F. Tiada kaedah tertentu	2	7
Jumlah	27	100

ii. Strategi Tampungan

Soalan 11 pula mempunyai objektif untuk melihat adakah strategi tampungan digunakan oleh responden dalam pembelajaran mereka. Strategi tampungan ialah strategi yang digunakan oleh seseorang individu untuk meneka secara bijak makna sesuatu perkataan asing. Sekiranya responden menggunakan strategi tampungan dalam menguasai kosa kata bahasa sasaran, maka mereka akan kurang bergantung kepada penggunaan kamus. Daripada data yang diperolehi, semua responden berpendapat bahawa penggunaan kamus adalah penting dalam pembelajaran bahasa asing. 74% responden menggunakan kamus sepanjang pembelajaran mereka dan 26% daripada responden berpendapat bahawa kamus hanya penting pada awal pembelajaran bahasa tetapi secara sedikit demi sedikit ditinggalkan apabila sudah menguasai

bahasa tersebut. Ini bermakna 74% responden langsung tidak menggunakan strategi tampungan sepanjang pembelajaran mereka, manakala 26% mula menggunakan strategi tampungan apabila merasakan telah menguasai bahasa tersebut.

JADUAL 6. Penggunaan Kamus dalam Pembelajaran Kosa Kata

	Kekerapan	Peratus
A. Ya	14	74
B. Tidak	0	0
C. Penting di awal pembelajaran	5	26
Jumlah	19	100

iii. Strategi Kognitif

Soalan 12 yang berkaitan dengan sumber rujukan utama dalam pembelajaran adalah bertujuan untuk melihat penggunaan strategi kognitif. Strategi ini menekankan penggunaan bahan pembelajaran dari sumber asli (*authentic*) sebagai kaedah utama untuk menguasai bahasa sasaran. Antara kaedah yang termasuk dalam strategi ini ialah kaedah bertutur dalam bahasa sasaran dengan penutur natif, menggunakan media, internet dan bahan yang terdapat dalam persekitaran mereka untuk mempraktikkan bahasa. Responden boleh memilih lebih daripada satu jawapan untuk soalan ini. Jumlah jawapan yang diberikan oleh responden adalah 62. Jadual 7 di bawah menunjukkan bahawa kebanyakan responden memilih pembelajaran dalam kelas (26%) sebagai antara sumber utama pembelajaran mereka. Ini bermakna responden kurang menggunakan strategi kognitif dalam pembelajaran mereka kerana bergantung penuh kepada pelajaran yang disampaikan oleh guru dan kurang menggunakan sumber asli (*authentic*) untuk mempelajari bahasa.

JADUAL 7. Sumber Utama Pembelajaran Bahasa

	Kekerapan	Peratus
A. Buku teks dalam bahasa sasaran	9	14
B. Buku teks dalam bahasa Perancis	8	13
C. Kelas	16	26
D. Media	11	18
E. Berhubung dengan penutur natif	8	13
F. Internet	5	8
G. Bahan-bahan yang terdapat dalam kehidupan harian seperti bungkus barang dll.	5	8
Jumlah	62	100

iv. Strategi Sosial

Soalan 13 pula bertujuan untuk melihat sama ada responden menggunakan strategi sosial dalam pembelajaran mereka. Responden boleh memilih lebih daripada satu jawapan untuk soalan ini. Jadual 8 menunjukkan kaedah yang digunakan oleh responden untuk menyatakan ketidakfahaman sesuatu yang dipelajari. Daripada 46 jawapan yang diterima, 33% memilih untuk bertanya kepada rakan sekelas apabila tidak memahami apa yang dipelajari dan 11% bertanya terus kepada guru dengan cara mencelah dan 26% pula bertanya setelah mendapat reaksi daripada guru. Responden yang memilih bertanya kepada kawan sekelas dan kepada guru di dalam kelas sama ada secara mencelah atau setelah mendapat reaksi daripada guru mempraktikkan strategi sosial. Jumlah keseluruhan peratus penggunaan strategi sosial ialah 70%. Pelajar yang bertanya guru secara perseorangan, menulis emel kepada guru dan mencari jawapan sendiri tidak mengamalkan strategi sosial kerana mereka sama ada kurang gemar bergaul dengan kawan-kawan atau malu untuk bertanya secara terus.

JADUAL 8. Kaedah Menyatakan Ketidakhahaman

	Kekerapan	Peratus
A. Saya bertanya secara terus kepada guru	5	11
B. Saya mengangkat tangan dan menunggu reaksi daripada guru	12	26
C. Saya bertanya kepada guru secara perseorangan	3	7
D. Saya menulis emel kepada guru	2	4
E. Saya bertanya kepada rakan sekelas	15	33
F. Saya mencari jawapan sendiri di internet dsb.	8	17
G. Saya tidak mengambil apa-apa tindakan	1	2
Jumlah	46	100

v. Strategi Metakognitif

Penggunaan strategi metakognitif pula ditekankan dalam Soalan 14. Strategi metakognitif adalah strategi di mana pelajar membuat perancangan sendiri tentang pembelajaran mereka sama ada dengan menetapkan objektif pembelajaran, membuat perancangan pembelajaran, menyusun aktiviti pembelajaran sendiri atau membuat penilaian sendiri. Dalam soalan ini, responden hanya boleh memilih satu jawapan sahaja. Soalan ini bertujuan untuk melihat adakah responden menetapkan objektif pembelajaran sama ada objektif jangka pendek atau objektif jangka panjang. Jadual 9 menunjukan bahawa 79% atau 15 orang responden menetapkan objektif pembelajaran mereka sama ada secara jangka pendek atau jangka panjang. Hanya 21% daripada responden langsung tidak menetapkan objektif pembelajaran. Ini bermakna 79% responden menggunakan strategi metakognitif dalam pembelajaran mereka.

JADUAL 9. Penetapan Objektif Pembelajaran

	Kekerapan	Peratus
A. Ya, objektif jangka pendek	7	37
B. Ya, objektif jangka panjang	4	21
C. Ya, objektif jangka pendek dan panjang	4	21
D. Tidak	4	21
Jumlah	19	100

vi. Strategi Afektif

Penggunaan strategi afektif ini dapat dilihat dalam soalan 20. Soalan ini bertujuan untuk melihat bagaimanakah tanggapan dan perasaan responden mengenai pencapaian pembelajaran mereka. Jadual 10 menunjukkan bahawa secara keseluruhannya responden berpuas hati dengan dengan pencapaian mereka. 68% responden berpuas hati, sangat berpuas hati dan beranggapan pembelajaran mereka sangat berjaya. Ini bermakna mereka menggunakan strategi afektif di mana mereka berjaya mengatasi keresahan (*anxiety*) dalam pembelajaran dan menunjukkan keyakinan diri yang tinggi. Hanya 32% merasa tidak berpuas hati dengan pencapaian pembelajaran mereka.

JADUAL 10. Pencapaian Pembelajaran

	Kekerapan	Peratus
A. Suatu malapetaka	0	0
B. Suatu kegagalan	0	0
C. Mengecewakan	2	11
D. Tidak berpuas hati	4	21
E. Berpuas hati	11	58
F. Sangat berpuas hati	1	5
G. Sangat Berjaya	1	5
Jumlah	19	100

PERBINCANGAN

Daripada analisis yang dijalankan dapat dilihat bahawa pelajar Perancis yang mempelajari BM gemar menggunakan gaya yang bersifat visual berbanding dengan gaya audio terutama dalam melatih kemahiran mendengar. Walaupun kemahiran mendengar melibatkan audio, bagi kebanyakan pelajar, mereka memerlukan bahan sokongan berbentuk teks bertulis bagi membantu mereka untuk memahami dengan lebih baik apa yang diperdengarkan kepada mereka. Dapatan ini agak berbeza dengan dapatan Reid (1987) yang mendapati bahawa pelajar Asia lebih menggemari gaya berbentuk visual. Dapatan kajian ini menunjukkan bahawa pelajar Barat juga menggemari gaya visual terutama dalam melatih kemahiran mendengar.

Dapatan analisis juga menunjukkan bahawa pelajar Perancis lebih menggemari gaya yang bersifat global dan *field-dependent* dalam melatih kemahiran membaca dan menulis. Kedua-dua gaya tersebut menekankan keseluruhan sesuatu idea atau maklumat dan tidak mementingkan perincian struktur dan konsep yang terdapat dalam teks yang dibaca atau ditulis. Majoriti pelajar menyatakan bahawa adalah memadai memahami sesuatu teks bertulis secara keseluruhan atau global, dan tidak perlu mengetahui setiap patah perkataan yang terdapat dalam teks tersebut. Dapatan yang sama juga ditunjukkan dalam soalan yang berkaitan dengan cara melatih kemahiran menulis. Pelajar lebih cenderung menggunakan gaya yang menunjukkan bahawa mereka mementingkan keseluruhan idea yang ingin disampaikan dalam penulisan tanpa memberi fokus kepada ketepatan perkataan yang dipilih dan struktur ayat yang dihasilkan. Mereka mementingkan konteks keseluruhan teks yang ditulis.

Analisis gaya pembelajaran yang digunakan oleh pelajar Perancis untuk melatih kemahiran bertutur tidak menunjukkan perbezaan yang jelas antara dua gaya yang dipertentangkan iaitu sama ada gaya refleksif atau impulsif. Dapatan menunjukkan bahawa hampir 25% pelajar tidak pasti apakah gaya yang diamalkan untuk melatih kemahiran bertutur tersebut. Ini selari dengan pendapat Hartley (1998) yang menyatakan bahawa gaya pembelajaran adalah suatu perlakuan semulajadi dan automatik yang diamalkan oleh seseorang tanpa disedari oleh individu tersebut.

Analisis yang berkaitan dengan strategi pembelajaran pula menunjukkan bahawa pelajar Perancis lebih cenderung menggunakan strategi ingatan, metakognitif, afektif dan sosial dalam pembelajaran mereka. Strategi ingatan digunakan terutamanya untuk mempelajari kosa kata dalam bahasa sasaran. Dapatan menunjukkan bahawa kaedah yang paling kerap digunakan untuk menguasai kosa kata adalah yang melibatkan hafalan perkataan sama ada secara mental sahaja atau pun dengan cara menghafal sambil menulis kembali perkataan tersebut secara berulang kali. Bagi pelajar yang menggunakan strategi menghafal sambil menulis kembali perkataan secara berulang kali menunjukkan bahawa mereka mempunyai gaya pembelajaran yang bersifat visual. Ini membuktikan pendapat sarjana seperti Ehrman & Oxford (1990), Ehrman et al. (2003), Oxford (2003), Wang (2015) dan Wong & Dunan (2011) yang berpendapat bahawa gaya dan strategi pembelajaran adalah saling berkaitan.

Dapatan kajian ini juga menunjukkan bahawa pelajar menggunakan strategi metakognitif dalam pembelajaran mereka kerana secara majoritinya mereka menetapkan perancangan dalam pembelajaran mereka dengan menetapkan matlamat atau objektif pembelajaran mereka sama ada secara jangka pendek atau jangka panjang. Namun begitu, mengikut Samuel (2015), berdasarkan pemerhatian beliau, kebanyakan pelajar sebenarnya tidak jelas atau pasti kenapa mereka mempelajari BM dan rata-rata pelajar mempelajari BM hanya sekadar untuk dapat bertutur dalam BM.

Selain daripada itu, dapatan menunjukkan bahawa pelajar juga menggunakan strategi afektif di mana sebahagian besar pelajar menyatakan berpuas hati dengan pencapaian mereka dalam pembelajaran bahasa sasaran. Ini menunjukkan bahawa mereka mempunyai keyakinan diri yang tinggi dan berjaya mengatasi tahap keresahan mereka dalam pembelajaran. Dapatan ini pada hakikatnya juga boleh ditafsirkan bahawa pelajar yang tidak berpuas hati dengan pencapaian mereka telah menarik daripada kursus sebelum kajian soal selidik dijalankan dan

pelajar yang masih meneruskan pengajian merupakan pelajar-pelajar yang berpuas hati dengan pencapaian mereka dan lebih yakin dalam pembelajaran mereka. Situasi ini juga berkemungkinan mempunyai kaitan dengan sistem pendidikan tinggi di Perancis yang agak fleksibel dan yuran pengajian yang dikenakan sangat minimal. Disebabkan faktor ini, pelajar tidak merasa rugi untuk meninggalkan pengajian separuh jalan.

Selain daripada strategi ingatan, metakognitif dan afektif, dapatan juga menunjukkan bahawa pelajar juga menggunakan strategi sosial dalam pembelajaran terutama ketika mengalami masalah dalam pembelajaran. Apabila tidak memahami sesuatu yang dipelajari, sebahagian besar pelajar mengambil tindakan bertanya sama ada kepada guru atau kepada kawan sekelas. Ini menunjukkan bahawa pelajar lebih gemar belajar bersama kawan-kawan dan bertanya kepada kawan-kawan apabila mempunyai soalan bukan mencari jawapan kepada masalah yang dihadapi secara bersendirian. Daripada temubual yang dijalankan bersama pengajar, difahamkan bahawa pelajar yang sering bertanya terus kepada guru terdiri daripada dua kategori pelajar. Pelajar ini biasanya sama ada merupakan pelajar yang kurang bergaul dengan kawan-kawan yang lain atau pun pelajar yang mempunyai soalan yang sukar untuk dijawab oleh rakan sekelas.

Daripada analisis terhadap penggunaan strategi pembelajaran ini, dapatan juga menunjukkan bahawa pelajar Perancis bergantung kepada kamus dalam pembelajaran. Mereka tidak menggunakan strategi tampungan untuk meneka makna perkataan secara bijak pada peringkat awal pembelajaran bahasa kerana majoriti bergantung kepada kamus untuk mengetahui makna sesuatu perkataan. Strategi tampungan hanya digunakan oleh sebilangan pelajar apabila telah menguasai bahasa yang dipelajari yakni dengan meninggalkan penggunaan kamus secara perlahan-lahan dan tidak bergantung sepenuhnya kepada kamus.

Dapatan juga menunjukkan bahawa pelajar juga kurang menggunakan strategi kognitif. Strategi ini menekankan penggunaan bahasa bahan pembelajaran yang asli (*authentic*) dalam bahasa sasaran seperti bahan-bahan bacaan atau media dalam bahasa sasaran. Selain itu, strategi kognitif juga menekankan penggunaan bahasa sasaran dengan penutur natif bahasa tersebut. Dapatan menunjukkan bahawa pelajar lebih bergantung kepada pelajaran yang disampaikan dalam kelas dan bahan pengajaran dalam bahasa ibunda. Keputusan yang ditunjukkan oleh data ini adalah sesuatu yang dapat dijangka kerana ini adalah disebabkan situasi pembelajaran bahasa dijalankan di luar daerah pertuturan bahasa dan ini secara tidak langsung menghadkan penggunaan strategi ini dalam kalangan pelajar. Pelajar mempunyai akses yang terhad kepada bahan yang berbentuk asli dan juga kurang bertemu dengan penutur asli BM disebabkan kekangan jarak dan masa.

KESIMPULAN

Daripada perbincangan di atas, dapat dirumuskan bahawa memahami gaya dan strategi pembelajaran pelajar dapat membantu guru dalam pengajarannya. Guru boleh menjadikan gaya dan strategi pembelajaran pelajar sebagai panduan untuk memilih kaedah atau strategi pengajaran yang sesuai agar pembelajaran bahasa tersebut lebih berjaya. Selain itu, proses pembelajaran dan pengajaran sesuatu bahasa asing juga boleh dipengaruhi oleh faktor-faktor persekitaran. Sekiranya proses pembelajaran berlaku di luar daerah pertuturan bahasa tersebut, strategi yang berbeza mungkin digunakan oleh pelajar dan juga guru.

PENGHARGAAN

Penulis ingin merakamkan ucapan penghargaan kepada Profesor Jérôme Samuel, Puan Suci Erina Suburi, Encik Elga Ahmad Prayoga dan pihak INALCO di atas kerjasama yang diberikan untuk menjalankan kajian ini.

RUJUKAN

- Cassidy, S. (2004). Learning Styles: An overview of theories, models, and measures, *Educational Psychology*, 24:4, 419-444, <http://www.tandfonline.com/>. Diakses pada 13 Jun 2016. (DOI: 10.1080/0144341042000228834)
- Che Wan Ida Rahimah Che Wan Ibrahim, Prain, V. & Collet, P. (2014). Perceived Learning Strategies of Malaysian University Students in Web 2.0-based English as a Second Language Informal Learning, *Gema Online Journal of Language Studies*, Volume 14(1), February 2014 (<http://dx.doi.org/10.17576/GEMA-2014-1401-03>)
- Christison, M. A. (2003). Learning styles and strategies. Dalam D. Nunan (Ed.) *Practical English Language Teaching*. New York: McGraw Hill.
- Ehrman, M. (1996). *Second Language Learning Difficulties: Looking Beneath the Surface*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Ehrman, M. & Oxford, R. (1989). Effects of sex differences, career choice, and psychological type on adults' language learning strategies. *Modern Language Journal*, 73(1), 1-13.
- Ehrman, M. & Oxford, R. (1990). Adult language learning styles and strategies in an intensive training setting. *Modern Language Journal*, 74, 311-326.
- Ehrman, M. Leaver, B., and Oxford, R., 2003. A brief overview of individual differences in second language learning. *System*, 31(3), 313-330.
- Felder, R. M., (1995). Learning and teaching styles in foreign and second language education. *Foreign Language Annals*, 28(1), 21-31. Diakses pada 10 Jun 2016. <http://www4.ncsu.edu/unity/lockers/users/f/felder/public/Papers/FLAnnals.pdf>
- Gan, Z., Humphreys, G., & Hamp-Lyons. (2004). Understanding successful and unsuccessful EFL Students in Chinese universities. *The Modern Language Journal*, 88:229-44. Diakses pada 7 Jun 2016 (<http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.0026-7902.2004.00227.x/>)
- Hartley, J. (1998). *Learning and studying: A research perspective*. London: Routledge.
- Kamarul Shukri Mat Teh, Mohamed Amin Embi, Nik Mohd Rahimi Nik Yusof dan Zamri Mahamod. (2009). Strategi Metafizik: Kesenambungan Penerokaan Domain Strategi Utama Pembelajaran Bahasa. *Gema Online Journal of Language Studies*, Volume 9(2) 2009, 1-13. Diakses pada 24 Jun 2016. <http://ejournal.ukm.my/gema/article/view/154>
- Noor Zuhidayah Muhd Zulkifli & Siti Saniah Abu Bakar. (2016). Strategi Pembelajaran Bahasa Melayu dalam Kalangan Pelajar di Jerman. *Jurnal Kurikulum & Pengajaran Asia Pasifik*, Bil. 4. Isu 2, April 2016. 10-19. Diakses pada 16 Jun 2016. http://juku.um.edu.my/filebank/published_article/9668/
- O'Malley, J.M. & Chamot, A.U. (1990). *Learning Strategies in Second Language Acquisition*. Cambridge, U.K.: Cambridge University Press.

- O'Malley, J. M., Chamot, A. U., Stewner-Manzanares, G., Kupper, L. And Russo, R. P. (1985), Learning Strategies Used By Beginning And Intermediate Esl Students. *Language Learning*, 35: 21–46. Diakses pada 20 Jun 2016. Doi: 10.1111/J.1467-1770.1985.Tb01013.X
- Oxford, R. L. (1990). *Language Learning Strategies*. Newbury House. New York.
- Oxford, R. L. (1992). Research on Second Language Learning Strategies. *Annual Review of Applied Linguistics*, 13, pp 174-187. doi:10.1017/S0267190500002452.
- Oxford, R. L. (Ed.). (2003). Language learning styles and strategies: concepts and relationships. *IRAL*, 41 (4) (2003), pp. 271–278
- Oxford, R. & Nyikos, M. (1989), Variables Affecting Choice Of Language Learning Strategies By University Students. *The Modern Language Journal*, 73: 291–300. Diakses pada 16 Jun 2016. Doi: 10.1111/J.1540-4781.1989.Tb06367.X
- Oxford, R. L., Hollaway, M.E. and D. Horton-Murillo. (1992). Language learning styles: research and practical considerations for teaching in the multicultural tertiary ESL/EFL classroom. *System*, 20(4), 439-456.
- Reid, J. (1987). The learning style preferences of ESL students. *TESOL Quarterly*, 21, 87-111.
- Samuel, J. (2015). *Croiser les regards et les disciplines; Approches de la modernité en Indonésie au XXe siècle*. Kertas kerja yang tidak diterbitkan. INALCO. Paris.
- Samuel, J. & Wardhany, S. (2015). 2ed. *Manuek d'indonésien; L'indonésie au quotidien (Vol. 1)*. L'asiathèque maison des langues du monde. Paris.
- Schmeck, R. R, (editor.) (1988). Strategies and Styles of Learning :An Integration of Varied Perspectives dalam Schmeck, R. R, (editor.) *Learning strategies and learning styles*. New York, NY Springer Science + Business Media Diakses pada 20 Jun 2016. <http://trove.nla.gov.au/version/229774269>
- Wallace, B., and R.L. Oxford. 1992. "Disparity in Learning Styles and Teaching Styles in the ESL Classroom: Does This Mean War?" *AMTESOL Journal* 1: 45-68
- Wang, J. (2015). L'impact des stratégies et styles d'apprentissage sur le sentiment de réussite ou d'échec dans l'apprentissage de langues étrangères, *Recherche et pratiques pédagogiques en langues de spécialité* [Online], Vol. XXXIV N° 2 | 2015, diakses pada 30 Mei 2016. URL : <http://apliut.revues.org/5223> ; DOI : 10.4000/apliut.5223
- Wong, L. L., & Nunan, D. (2011). The learning styles and strategies of effective language learners. *System*, 39(2), 144-163. Diakses pada 1 Jun 2016. <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0346251X1100056X>
- Zamri Mahamod, Jamaludin Badusha, Nik Mohd Rahimi Nik Yusoff, Mohamed Amin Embi & Subramaniam, S. (2014). Penggunaan dan Kekerapan Strategi Pembelajaran Bahasa Melayu dalam Kalangan Pelajar Warganegara Asing. *Jurnal Pendidikan Bahasa Melayu*, Vol.4. Bil 2 (Nov.2014).25-35. Diakses pada 10 Jun 2016. www.ukm.my/personalia/.../Paper-9_2014_Zamri-et.al_FPend.pdf
- Zamri Mahamod, Kamiliah Ayu Ab.Ghani & Wan Muna Ruzanna Wan Mohammad. (2016). Penggunaan Strategi Pembelajaran Bahasa Melayu dalam Kalangan Murid Cina Berdasarkan Sikap dan Kemahiran Bahasa. *Jurnal Pendidikan Bahasa Melayu*. Vo. 6. Bil 1 (Mei 2016). 38-51. Diakses pada 10 Jun 2016. http://www.myjurnal.my/filebank/published_article/43509/4.pdf